

สติ

โดย หลวงปู่ขาว อนาลโย

วัดถ้ำก่องเพชร เมษายน ๒๕๑๑

ด.โนนทัน อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู

การฟังธรรมก็เหมือนกับการประกอบทัพสัมภาระคือเตรียมเครื่องสัมภาระทั้งหลายเพื่อจะลงมือทำการทำงาน ครั้นเตรียมมาแล้วเครื่องกลเครื่องไถอะไรก็ดีถ้าไม่ทำก็ขึ้นขึ้นขึ้นเปล่านั้นฉันใดก็ดี การสดับตรับฟังโอวาทคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เช่นกันพระพุทธรูปเจ้าเป็นแต่ผู้บอกทางให้เท่านั้นแหละพวกเราครั้นเชื่อต่อคำสอนของพระองค์แล้ว เป็นผู้ลงมือดำเนินการ เราเองจะทำด้วยตนเอง เพราะเหตุนั้นจะว่าโดยย่อๆ เท่านั้น อาตมาไม่มีคำพูดหลายเพราะอยู่ป่าอยู่ดง จะว่าให้ฟังย่อๆ พอเป็นหลักดำเนินปฏิบัติของพวกเราทั้งหลาย

ศาสนาคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่อยู่ในตู้ตั้งอยู่ในที่ต่างๆ หรือบนใบลานนั้นนะก็ดี อันนั้นเป็นเครื่องบอกทางที่จะดำเนินตาม ด้นธรรมแท้ๆ ของพระศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่จำเพาะใคร จำเพาะเรา แก่นของธรรมแท้ๆ อยู่ที่สติ ให้พากันหัดทำสติให้ดี ให้สำเหนียก ให้แก่กล้า สติทำเท่าไรไม่ผิด สตินี้ ทำให้มันมีกำลังดีแล้ว จิตมันจึงจะล่วง เพราะสติคุ้มครองจิต

ตัวสติก็คือจิตนั้นแหละ แต่ว่าลุ่มลึกกว่า ครั้นใจนึกขึ้นจึงเป็นตัวสติ ก็ใจนั้นแหละเป็นผู้นึกขึ้น เรียกว่าตัวสติ ถ้ารู้นึกขึ้นนั้นแหละสติตัวสติก็เป็นใจ อันเดียวกันนั้นแหละ

เพราะเหตุนี้พวกเราควรอบรมสติ ครั้นทำสติให้มีแก่กล้า ทำให้มันดีแล้ว ไม่มีพลาด ทำก็ไม่พลาด พุดก็ไม่พลาดคิดก็ไม่พลาด ย่อมถูกไม่ผิด เพราะการทำเอาเอง

ธรรมแปดหมื่นสี่พันพระธรรมชั้นธัญญะอยู่กับสติอันเดียว พระพุทธเจ้าว่าแล้วในพระโอวาทปาฏิโมกข์ไม่ใช่หรือ บรรดาสัตว์ทั้งหลายที่ท่องเที่ยวอยู่บนพื้นปฐพี รอยเท้าสัตว์ทั้งหลายไปลงอยู่ในรอยเท้าข้างอันเดียว มีรอยเท้าข้างเป็นใหญ่กว่าเขาเสียหมด ฉันทใดก็ดี ธรรมะคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นอยู่ที่สติ

กุศลและธรรมทั้งหลาย คุณงามความดีทั้งหลาย จะเกิดขึ้นเพราะบุคคลอยู่กับสติอย่างเดียว บุญกุศลเค้ามูลกุศลทั้งหลายมาสมโมสมมารวมอยู่ในสติ สติเป็นใหญ่ เพราะเหตุนี้พึงรู้อย่างนี้ว่าสติเป็นแก่นธรรม แก่นธรรมมีอยู่สำหรับทุกคน พุทธโธมีอยู่ทุกคนทีเดียว พุทธะผู้ตรัสรู้ของจริงนั้น ผู้จะรู้เท่าความจริงทั้งหลาย มีอยู่ทุกรูปทุกนามแต่เรามันหลง จิตของเราเปรียบอุปมาเด็กอ่อนแอทีเดียว เพราะเหตุนี้แหละ สติเปรียบเหมือนพี่เลี้ยงก็เจ้าของของจิตนั้นแหละ เมื่อมันนึกขึ้นก็แมน (= คือ) สตินี้แหละ

สตินั้นอบรมจิต ครั้นอบรมจนจิตรู้เท่าตามความเป็นจริงแล้ว มันจึงหายความหลงพบความสว่าง ความหลงนั้นก็ไม่มีสติ ครั้นมีสติคุ้มครอง หัดไปจนมันแน่นแล้ว ให้มันแมนยาให้มันสำเหนียกแล้ว มันก็จะรู้แจ้งทุกสิ่งทุกอย่าง

สติเป็นเครื่องดี คือดีสนิมของจิต ดวงจิตมีความหลงเรียกว่าอวิชชา จิตนั้นแหละมันหลง ความหลงคืออวิชชา ชีสนิมมันก็อยู่กับอวิชชา คือที่มันหลงนั้นชีสนิมโอบมัน แต่ก่อนจิตผ่องใส พระพุทธเจ้าจึงว่า จิตเดิมธรรมชาติเลื่อม ประภัสสร แต่อาศัยอาศัยอณุดะกิเลส คือ รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัสทั้งหลายเข้ามาสัมผัสแล้ว มันจึงหลงไปตาม จึงเป็นเหตุให้จิตนั้นเศร้าหมอง ขุ่นมัวจึงไม่รู้เท่าตามความเป็นจริงไป

ปัจจัยของอวิชชาความโง่เหมือนกันกับเหล็ก เหล็กนั้นมันก็ดี ๆ อยู่มันแหละแต่สนิมก็เกิดขึ้นในเหล็กนั่นเอง เมื่อเขาดีสนิมออกแล้วจึงเป็นดาบคม ชัดเกลาแล้วจึงเป็นดาบคมใช้งานได้ เมื่อไม่ตีมันก็อยู่อย่างนั้น จนชีสนิมกินมากก็ใช้การไม่ได้ จิตของเราก็ดี อาศัยสติเป็นผู้ขัดผู้เกลา อาศัยสติเป็นผู้คุ้มครอง เชื้อสติเชื่อมัน

อันที่จริงอาศัยอณุดะกิเลสก็ไม่ใช่ปัญหาที่รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสภายนอกไม่เป็นปัญหา ข้อมูลรากเงาของมันก็คือ กามาสวะ ภวาสวะ วิภวาสวะ อันนี้เป็นอนุสัยเป็นสนิมของมันเป็นสนิมหุ้มห่อจิตให้มีตมมโนธการ เช่นนี้แหละ เมื่อเราหัดสติทำสติให้ดีแล้ว สู้มีกำลังแล้ว จิตมันก็จะรู้เท่าต่อความเป็นจริง ครั้นมีสติ

แล้ว สัมผัสปัญญา ความรู้ตัวพร้อมก็เจริญ สัมผัสปัญญาก็ดวงปัญญาอันแหละ
ญาณก็ว่า ปัญญา ก็ว่า ความรู้ตัวพร้อมกับสติทั้งสองอย่างนี้เป็นคู่กัน พอสติ
ระลึกขึ้นแล้ว สัมผัสปัญญาก็รู้ว่าผิดหรือถูก รู้พร้อม ถูกก็รู้พร้อม ผิดก็รู้พร้อม

เมื่อเราอบรมสติดีแล้ว มันจะมีกำลังความสามารถ สามารถทุกสิ่งทุกอย่าง
สามารถจะแทงตลอดได้ทุกสิ่งทุกอย่างแม้ว่าจะทำอันใดก็ดี คิดดูเถอะนะ เวลา
ไฟไหม้บ้านเขายังเกิดกำลัง สามารถหอบเอาของหนักๆ ออกจากไฟได้ หมด
ไฟไหม้แล้ว ไฟดับแล้ว สามสี่คนไปหามของนั้นก็ไม่วิว จิตก็ปานนั้นแหละมี
กำลังมาก เพราะเหตุนั้น เมื่อเราหัดดีแล้วเหาะได้เหมือนพระโมคคัลลาน์นี่ก็มี
แล้วพวกเราสงสัยว่า เหาะก็คือท่านนั่งอยู่ที่นี่แหละแล้วจิตท่านไปสวรรค์ไปนรก
ไปนั้นๆ ตัวท่านนั่งอยู่ที่นี้ อันนั้นก็แมน แต่ว่าไปได้จริงๆ เหาะเอากายไปด้วย
คิดดูเถอะ จะมัวกลัวอะไรกับตาย ให้พากันอบรมจิต

พวกเรานี้อะไรๆ ก็ดีแล้ว สมบูรณ์บริบูรณ์ทุกสิ่งทุกอย่างแล้ว พวกศรัทธา
ทั้งหลายก็นับว่าเป็นผู้สูงอยู่แล้ว ศรัทธาก็มีอยู่แล้ว ได้สติบริบูรณ์แล้วก็มีอยู่
แต่จะทำเอาเท่านั้น ให้พากันทำเอา มันจะไปไหนเสีย ธรรมทั้งหลายมันก็อยู่ใน
แหละ แปดหมื่นสี่พันพระธรรมชั้นนั้น เหล่านั้นเป็นเปลือกเป็นนอก แก่นมันก็
คือสติ ให้ทำเอา สตินั้นแหละ ทำให้มีกำลัง เมื่อสติมีแล้วมันก็รักษาจิตของมัน
มันไม่ให้ไปออกซ้ายออกขวา สติคอยขนาบเข้ามาๆ สติแก่กล้า จิตยอมทน
ไม่ได้ เมื่อทนไม่ได้มันก็สงบลง ครั้นสงบลงแล้วมันก็รู้ เดียวนี้มันไม่มีปัญญา
มันก็ส่ายไปมา เพราะมันไปหลายทาง จึงไปหลายทางเพราะเป็นอาการของ
มัน มันไปตามแง่ของมัน คือเวทนามันเป็นแสงของจิต สัญญาก็เป็นแสงของ
จิต ความปรุง (= สังขาร) นั่นก็เป็นแสงของจิต วิญญาณ เครื่องรู้ทวารทั้งหกก็
เป็นแสงของจิตออกไปทั้งนั้น ผู้รู้แท้ๆ ถ้าจะสมมุติว่าตนก็แมน เจ้าจิตนั้นแหละ
แมนเจ้าสตินั้นแหละที่สมมุติว่าตนนอกจากนั้นเป็นอาการทั้งนั้น

รูป (กาย) อันนี้ก็เป็นแต่เพียงธาตุประชุมกัน ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ
ประชุมกันเท่านั้น เพราะฉะนั้นเมื่อจิตสงบลงไป เวทนามันดับแล้ว พอมันสงบลง
ไปแล้ว คนก็ไม่มี อะไรเล่ามันจะมาเจ็บมาทุกข์ อะไรเล่ามันจะมาจำ คนไม่มี
มันก็สว่างๆ ขึ้น เมื่อจิตสงบลงมันก็สว่างโรจน์มา ว่างๆ ว่างๆ จิตสงบลงก็ว่าง
ความจำหมายก็ไม่มี ความปรุงแต่ข้างขึ้นอีกก็ไม่มี ที่จะรู้วิญญาณ รู้ไปตามทวาร
ทั้งหกก็ไม่มี มันดับไปสิ้น เท่ากับว่าของไม่มีอยู่ นี่แล้วของที่มีอยู่นี้เป็นของ
หนัก ครั้นใครยึดใครถือไว้ก็หนัก ไปถือชั้นรูป ชั้นเวทนาชั้นสัญญาชั้น
สังขารชั้น วิญญาณชั้น ใครยึดไว้ผู้นั้นก็ได้ชื่อว่าเป็นผู้ถือหาบอันหนัก
พระพุทธเจ้าจึงว่า ชั้นห้าเป็นภาระอันหนักเน้อ

ชั้นห้าก็รวมทั้งรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณใครถืออันนี้ ใครถือไปเป็น
ทุกข์ เมื่อผู้วางภาระคือวางไม่ยึดถือว่าชั้นห้านี้เป็นตัวเป็นตนแล้ว ไม่ยึดถือ
แล้วได้ชื่อว่าเป็นผู้วางภาระ ก็มีความสุข จะนั่ง ยืน เดิน ก็มีความสุข ไม่ถือเอา
ภาระคือถือเอาชั้นห้านี้ เพราะรู้ตามความเป็นจริงของมันแล้ว ไม่ถือเอา ไม่ยึด
เอา ได้ชื่อว่าเป็นผู้ขาดตนหาขึ้นได้ทั้งราก เป็นผู้เที่ยงแล้ว เที่ยงว่าจะเข้าสู่
ความสุขตามสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นผู้เที่ยงแล้ว เมื่อจิตมันรวมแล้ว
มันก็จะรู้ตามความเป็นจริง มันจะวางชั้นนี้ เมื่อมันรวมมันนั้นแหละ ถ้าจิตรวมแล้ว

มันก็วาง วางแล้วก็มันว่างๆ แล้วค้นหาตัวก็ไม่มี เมื่อค้นหาตัวไม่มีแล้วก็อันนั้นแหละ

พอจิตสงบลงแล้ว ปัญญาก็เกิดขึ้นของมันเอง ครั้นจิตสงบถึงฐานถึงที่ ถึงอัปภานาแล้ว ปัญญาเกิดขึ้นเองนะแหละ ถึงตอนนั้น แม้จิตมันพุ่งขึ้น พุ่งแล้วมันก็ไป มันไม่ยึดอันใด แม้แสงสว่างอันสว่างหมดทั้งโลกก็ตาม มันไม่ไปยึด มันสวเข้าหาคนไหน คนอยู่ที่ไหนมันจึงมาอวดว่าถือตนถือตัว อยู่ไหนเล่า สาวเข้าไปๆ อันนั้นหรือคน อันนี้หรือคน หาไม่มี ถ้าจิตรวมลงอย่างนั้น ก็ได้อาศัยสติควบคุมให้มันอยู่ ไม่ให้มันไป จิตรวมลงอย่างนั้น แจ่มใสทีเดียว ไม่ใช่ นั่งง่วงนอน ง่วงนอนไม่ใช่นิสัยของสติ สตินั้นแจ่มใส แจ่มใสอย่างนี้แหละเรียกว่า สัมมาสติ เป็นสมาธิอันถูกต้อง อันนั้นแล้ว สติก็แม่น (= คือ) จิตนั้นแหละเป็นตัวแจ่ม จิตนั้นแหละเป็นตัวสมาธิ จิตนั้นแหละเป็นตัวปัญญา อันเดียวกันนั้นแหละ มันจะถึงอริศีล อริจิต อริปัญญาได้ ต้องอาศัยสติควบคุมมันแหละ

ผู้ศรัทธาได้ยินได้ฟังแล้ว ให้พากันตั้งใจทำ มันไม่อยู่ที่อื่นหนา ไม่ต้องไปหาเอามาจากที่อื่นหนา อยู่จำเพาะใคร จำเพาะเรานั้นนะ ไม่ต้องไปคว้าเอาที่ไหนดอก ทำเอานั้นแหละ นึกขึ้นก็พอ ปะกันโลด (= โดยเร็ว) เห็นกันโลด นึกขึ้นก็เห็นกันโลด แล้วก็คุมสติเข้าเอง มันจะรู้เอง ปัจจังตัง หรือ สันทิฏฐิโก จะเห็นเอง อกาลิโก ไม่อ้างกาลเวลา จิตเราหายจากราคะแล้ว จะรู้จำเพาะตนนะแหละ จิตเรายังมีราคะ ก็ารู้ จิตมีโทสะก็รู้ จิตหายโทสะก็รู้ จิตมีโมหะ ความหลงมงาย ก็รู้ จิตหายโมหะก็รู้ จิตขบเขาก็อจะรู้ จิตฟุ้งซ่านก็รู้ รู้ได้แล้วก็จะได้ปลดเปลื้องแก้ไข ผู้วางจิตเบาบางแล้วก็จะเพิ่มความยินดีเพิ่มความศรัทธาขึ้น รีบเร่งความเพียรเข้าอีก เอาเท่านั้นแหละ พากันทำเอา ไม่อ้างที่อ้างฐานดอก อยู่ที่ไหนก็ทำได้ เวลาจิตมันสงบสติมันก็มีอยู่นั้นแหละ